

התקופה	מגדל	תאגיד, קבלן, אגודה
מ-27.1.1985 - 6.2.86	233	933
מ-7.2.86 - 16.2.87	630	2,520
מ-10.1.88 - 17.2.87	790	3,170
מ-11.1.1988	950	3,800

במשך השנה האזרחית 1985 לא עודכנו שיעורי הקנסות, על אף אינפלציה בשיעור של כ-170% באותה שנה. עדכון הקנסות נערך רק בראשית שנת 1986 בשיעור עלית המדד בשנת 1985. שיעורי הקנסות בשנים האזרחיות 1987 ו-1988 הועלו ב-25% וב-20% בתשובת המועצה מנובמבר 1988 צוין ששיעורי הקנסות אינם מרתייעים עבריינים מועדים; וכי מכל מקום, ההחלטה בענין העלאת שיעורם אינה נתונה בידיה. הביקורת המליצה בפני המועצה, כי נושא זה יובא על ידה לתשומת ליבם של הגורמים הנוגעים בדבר במשרד המשפטים לבחינת האפשרות של נקיטת הליך חקיקה מתאים בקשר להעלאת שיעורי הקנסות שוועדת הקנסות מוסמכת להטיל.

מממצאי הביקורת עולה, כי תהליך הבאת מפירי חוק לדין הוא מסורבל וארוך, לעיתים עד כדי שנתיים ויותר. אין בכך כדי לתרום לאכיפת החוק. שיעורי הקנסות המירביים שוועדת הקנסות מוסמכת להטיל אין בהם כדי להרתיע מפני ביצוע עבירות על החוק; הביקורת הציעה, כי המועצה תתן את דעתה על כך ותפעל בהתאם.

ממצאי מעקב

תמיכות בביצי מאכל והטיפול בעודפי ביצים

דו"ח 37 עמ' 495

הביקורת בנושא תמיכות בביצי מאכל והטיפול בעודפי ביצים נערכה במועצה לענף הלול (להלן - המועצה) בחודשים ספטמבר - אוקטובר 1986, ופורסמה בדו"ח שנתי 37, עמ' 495.

הביקורת שפורסמה התמקדה בנושאים האלה: בפרק זמן של כשנה וחצי לא כיהנו נציגי ציבור במליאת המועצה; ועדת המכסות של המועצה, האמורה לקבוע ולאשר מכסות הייצור האישיות של המגדלים, לא כונסה בשנת הכספים 1986; לא פורסמו כללים לשנת הכספים 1986/87 בדבר מכסת הייצור הארצית הכוללת של ביצי המאכל לשיווק; ייצור ביצי המאכל היה גדול בהרבה מן המכסות המתוכננות, ובהעדר אפשרות לשווק את כל כמות הביצים שיוצרה בשוק המקומי, שווק רוב הייצור הלא מתוכנן במחירים מוזלים לעיבוד תעשייתי וליצוא; עד סוף שנת 1986 לא הסתיימה ההתחשבות בין משרד החקלאות למועצה לצורך תשלום סובסידיה, בגין ייצור הביצים ושיווקן בשנת 1985; המועצה לא הסדירה בכתב את התקשרותה עם הסוכן, שטיפל בביצוע יצוא הביצים לחו"ל; במספר עסקאות נפרדות לייצוא

ביצים באותו מועד ולאותו יעד, שבוצעו על ידי הסוכן ועל ידי חב' אגרקסקו, המחירים שהושגו על ידי הסוכן היו נמוכים בכ-30% בהשוואה לאלה של חב' אגרקסקו.

בראשית ינואר 1989 ערך משרד מבקר המדינה מעקב במועצה, שתכליתו לבדוק באיזו מידה תוקנו הליקויים שהועלו בדו"ח מבקר המדינה.

ואלה ממצאי המעקב:

1. בנובמבר 1986 מינו שר החקלאות ושר התעשייה והמסחר את נציגי הציבור במליאת המועצה. ממועד זה ואילך מתקיימות ישיבות המועצה במנין חוקי בהשתתפות נציגי הציבור.

2. יצור ביצי מאכל בשנות הכספים 1987/88 ו-1988/89 עוגן בכללים שנתאשרו על ידי שר החקלאות ושר התעשייה והמסחר, כנדרש. בפברואר 1987 בחרה המועצה בוועדת מכסות, וממועד זה ואילך ועדה זו מתכנסת כסידרה.

3. בשנת הכספים 1987 לא חרג, אמנם ייצור ביצי המאכל מהתכנון המאושר; עם זאת, כבעבר אושרו מכסות ייצור בהיקף העולה על יכולת הקליטה של השוק המקומי. עודפי הייצור בשנה זו הסתכמו בכ-115 מיליון ביצי מאכל, ואלה הופנו לייצוא ולעיבוד תעשייתי בארץ, במחירים מוזלים. ההפסד שנגרם לענף בגין העודפים הנ"ל הסתכם בכ-9.0 מיליון דולר.

4. המעקב העלה, שאין עוד פיגורים בהתחשבות שבין משרד החקלאות למועצה בנושא, תשלומי הסובסידיה.

5. בשנות הכספים 1986 ו-1987 הפסיקה המועצה לייצא ביצים באמצעות הסוכן. כיום היצוא מתבצע על ידי חב' אגרקסקו ומעוגן בנוהלים המסדירים את היחסים בין הצדדים.

השימוש בחומרי הדברה והפיקוח על מניעת השפעתם הרעילה

דו"ח שנתי 37, עמ' 526

הביקורת בנושא "השימוש בחומרי הדברה והפיקוח על מניעת השפעתם הרעילה" נערכה בחודשים פברואר - מאי 1986 ופורסמה בדו"ח שנתי 37, עמ' 526.

הביקורת שפורסמה העלתה את הליקויים העיקריים האלה: שימוש בחומרים בניגוד לעמדת משרד הבריאות; ליקויים בסדרי הרישום של תכשירים חדשים; פיקוח מועט ולא סדיר על שיווק חומרי הדברה, על השימוש בחומרים רעילים במיוחד, על אופן השימוש בחומרי הדברה ועל רמת השאריות של חומרי הדברה במזון טרי.

בינואר 1989 ערך משרד מבקר המדינה מעקב באגף להגנת הצומח ולביקורת שבמשרד החקלאות (להלן - האגף), שתכליתו לבדוק באיזו מידה תוקנו הליקויים שהועלו בדו"ח מבקר המדינה.

ואלה ממצאי המעקב:

רישום חומרי הדברה

1. יצרן הרוצה למכור תכשיר הדברה, שהוא מייצרו או מייבאו, מגיש לאגף בקשה לרישום התכשיר. לאחר שהאגף קובע שהחומר מתאים לשימוש חקלאי, מועברת הבקשה לדיון בוועדה בינמשרדית, וזו ממליצה בפני מנהל האגף אם לאשר את התכשיר ולרשום אותו, לאחר שבחנה את השפעתו הרעילה על האדם והסביבה (להלן - הוועדה הבינמשרדית).

ביצים באותו מועד ולאותו יעד, שבוצעו על ידי הסוכן ועל ידי חב' אגרקסקו, המחירים שהושגו על ידי הסוכן היו נמוכים בכ-30% בהשוואה לאלה של חב' אגרקסקו.

בראשית ינואר 1989 ערך משרד מבקר המדינה מעקב במועצה, שתכליתו לבדוק באיזו מידה תוקנו הליקויים שהועלו בדו"ח מבקר המדינה.

ואלה ממצאי המעקב:

1. בנובמבר 1986 מינו שר החקלאות ושר התעשייה והמסחר את נציגי הציבור במליאת המועצה. ממועד זה ואילך מתקיימות ישיבות המועצה במנין חוקי בהשתתפות נציגי הציבור.

2. יצור ביצי מאכל בשנות הכספים 1987/88 ו-1988/89 עוגן בכללים שנתאשרו על ידי שר החקלאות ושר התעשייה והמסחר, כנדרש. בפברואר 1987 בחרה המועצה בוועדת מכסות, וממועד זה ואילך ועדה זו מתכנסת כסידרה.

3. בשנת הכספים 1987 לא חרג, אמנם ייצור ביצי המאכל מהתכנון המאושר; עם זאת, כבעבר אושרו מכסות ייצור בהיקף העולה על יכולת הקליטה של השוק המקומי. עודפי הייצור בשנה זו הסתכמו בכ-115 מיליון ביצי מאכל, ואלה הופנו לייצוא ולעיבוד תעשייתי בארץ, במחירים מוזלים. ההפסד שנגרם לענף בגין העודפים הנ"ל הסתכם בכ-9.0 מיליון דולר.

4. המעקב העלה, שאין עוד פיגורים בהתחשבות שבין משרד החקלאות למועצה בנושא, תשלומי הסובסידיה.

5. בשנות הכספים 1986 ו-1987 הפסיקה המועצה לייצא ביצים באמצעות הסוכן. כיום היצוא מתבצע על ידי חב' אגרקסקו ומעוגן בנוהלים המסדירים את היחסים בין הצדדים.

השימוש בחומרי הדברה והפיקוח על מניעת השפעתם הרעילה

דו"ח שנתי 37, עמ' 526

הביקורת בנושא "השימוש בחומרי הדברה והפיקוח על מניעת השפעתם הרעילה" נערכה בחודשים פברואר - מאי 1986 ופורסמה בדו"ח שנתי 37, עמ' 526.

הביקורת שפורסמה העלתה את הליקויים העיקריים האלה: שימוש בחומרים בניגוד לעמדת משרד הבריאות; ליקויים בסדרי הרישום של תכשירים חדשים; פיקוח מועט ולא סדיר על שיווק חומרי הדברה, על השימוש בחומרים רעילים במיוחד, על אופן השימוש בחומרי הדברה ועל רמת השאריות של חומרי הדברה במזון טרי.

בינואר 1989 ערך משרד מבקר המדינה מעקב באגף להגנת הצומח ולביקורת שבמשרד החקלאות (להלן - האגף), שתכליתו לבדוק באיזו מידה תוקנו הליקויים שהועלו בדו"ח מבקר המדינה.

ואלה ממצאי המעקב:

רישום חומרי הדברה

1. יצרן הרוצה למכור תכשיר הדברה, שהוא מייצרו או מייבאו, מגיש לאגף בקשה לרישום התכשיר. לאחר שהאגף קובע שהחומר מתאים לשימוש חקלאי, מועברת הבקשה לדיון בוועדה בינמשרדית, וזו ממליצה בפני מנהל האגף אם לאשר את התכשיר ולרשום אותו, לאחר שבחנה את השפעתו הרעילה על האדם והסביבה (להלן - הוועדה הבינמשרדית).

כבעבר, אין פעילותה של הוועדה הבינמשרדית מוסדרת בחוק, והחלטותיה הן עדיין בגדר המלצה בלבד בפני מנהל האגף, אשר הוא המוסמך על פי החוק לרשום תכשירי הדברה.

2. על פי התקנות, על יצרן הרוצה למכור תכשיר שהוא מייצרו או מיבאו, לצרף לבקשה שהוא מגיש למנהל האגף, דו"חות על תוצאות נסיונות השימוש בתכשיר בתנאי הארץ, ודו"חות על מידת רעילותו. המעקב העלה, כי מרבית הנסיונות המהווים בסיס לרישום חומרי ההדברה עדיין נערכים על ידי החברות המשווקות חומרי הדברה בארץ, ורק בנסיונות אחדים שותפו עובדי האגף או נציגים מיחידות אחרות של המשרד. עדיין לא נקבעו, ההסדרים, עליהם המליץ משרד מבקר המדינה, לפיהם ישותפו נציגי המשרד בכל הניסויים, כדי להקטין את השפעת האינטרסים הכלכליים שיש ליצרנים להחדרת מוצרים חדשים.

3. בעקבות הביקורת, שונה תוכנם של ההיתרים לשימוש בחומרי הדברה, כך שההגבלות בשימוש לגידול מסויים מפורטות בהם. אולם, עדיין אין ההגבלות מפורטות על גבי תוויות התכשירים, האמורות לספק למשתמש מידע חשוב זה.

4. כדי להבטיח את בריאותם של המשתמשים בתכשיר, בודקת המחלקה לפיקוח על העבודה במשרד העבודה והרווחה אם כל אמצעי הבטיחות בהם יש לנקוט בעת השימוש בתכשיר אכן מפורטים על התוויות שעל גבי האריזה.

בעקבות הביקורת, מקפיד האגף להעביר לאישורו של משרד העבודה והרווחה, המופקד על נושא בטיחותם של המשתמשים בחומרי ההדברה, את נוסח תוויות האריזה ואת תיקוני הנוסח שדרש המשרד.

5. שילוב (ערבוב) חומרי הדברה מסויימים על פי "לוחות ערבוב", שמפרסם שירות ההדרכה והמקצוע במשרד, עלול ליצור צירופים חדשים של חומרים רעילים. בהתאם להמלצת הביקורת, החל האגף בראשית 1988, בשיתוף פעולה עם שירות ההדרכה והמקצוע, לבדוק את "לוחות הערבוב". עד היום נערכה במעבדות האגף בדיקה מקיפה של "לוחות הערבוב" העיקריים בענף ההדרים, והחלה הבדיקה של "לוחות הערבוב" בענף המטעים.

6. לכמה מחומרי ההדברה הנמצאים בשימוש בארץ ניתנו היתרים לפני שנים רבות. משרד מבקר המדינה המליץ לבדוק מחדש היתרים אלה, ולאשרם על פי דרישות המבוססות על מידע טוקסיקולוגי מעודכן.

עד ינואר 1989 נבדקו מחדש רק ארבעה מבין עשרות חומרים כאלה; שניים מהם הוצאו מכלל שימוש. לדעת הביקורת, קצב הבדיקה איטי, ומן הראוי שהאגף ינקוט, פעולה יותר נמרצת לבדיקת החומרים שקיבלו היתרים לפני שנים רבות.

פיקוח על השימוש בחומרי הדברה

חל שיפור ניכר בהיקף הפיקוח שמפעיל האגף על 100 חנויות למכירת תכשירי הדברה הפועלות כיום. מיולי 1987 ועד סוף נובמבר 1988 קוימו 119 ביקורים בחנויות ובמושבים בכל רחבי הארץ, ומכולן נלקחו דגימות לבדיקה, הרבה מעבר לדגימות המועטות - מחמש חנויות בלבד, כולן מאזור המרכז - שנלקחו בשנת 1986.

1. טמיק ופרתיון הם חומרים רעילים במיוחד, שמכירתם והשימוש בהם הוגבלו בתקנות הגנת הצומח (שימוש בפרתיון) התשל"ב-1971, ובתקנות הגנת הצומח (שימוש והחזקה של אלדיקרב - טמיק), התשל"ח-1978. הוראות התקנות קובעות, כי לא יקנה אדם תכשירים אלה ולא ישתמש בהם, אלא לפי היתר בכתב ממנהל האגף.

היתרים לרכישת פרתיון עדיין ניתנים לחקלאים על ידי המדריכים החקלאיים בלשכות ההדרכה האזורית של שירות ההדרכה והמקצוע; המדריכים הוסמכו לכך על ידי מנהל האגף. האגף אינו מפעיל פיקוח כלשהו על לשכות ההדרכה האזוריות בנושא של חלוקת ההיתרים

לרכישת חומר זה. בעקבות הביקורת, נקטו הוועדה הבינמשרדית והאגף במספר צעדים להגבלת מכירתו של הטמיק לכל דורש:

(א) בראשית 1987 הקימה הוועדה הבינמשרדית ועדה מצומצמת לבחינת השימוש בטמיק. זו גיבשה כללים חדשים להסדרת מכירתו, ועל פיהם נוהגים החל מאפריל 1987.

(ב) בינואר 1988 ביטל האגף את כל ההיתרים הישנים שניתנו לפני כן לחקלאים לרכישה ולשימוש בחומר. תוכנו קורסים חדשים להכשרת מיישמים מורשים⁷ לטמיק, בשיתוף משרד הבריאות ומשרד העבודה והרווחה. לחקלאים, שרצו להשתמש בחומר, ניתנו רשיונות רק לאחר שלמדו בקורס ועמדו בבחינה. תוקף הרשיונות נקבע לשלוש שנים בלבד, ולשם חידושם יצטרכו בעליהם להשתתף בקורס נוסף. עד לינואר 1989 ניתנו רשיונות ל-1,726 חקלאים שעמדו בדרישות.

(ג) הוועדה הבינמשרדית גם קבעה, כי החל מאפריל 1988 ימכר התכשיר רק לקונים אשר להם רשיון בר תוקף. המכירה תיעשה במועצת הכותנה וב-16 חנויות בלבד ברחבי הארץ, המורשות למכור טמיק. המוכר חייב לרשום בספר הרעלים שעליו לנהל, את שם הקונה, פרטיו האישיים, מספר רשיונו, הגידול שיטופל וכמות החומר שנרכשה. הקונה חייב לאשר פרטים אלה בחתימת ידו.

עם זאת, על פי מידע המצוי בידי האגף, חרף ההסדרים הנ"ל, ניתן עדיין לרכוש טמיק באופן חופשי ביהודה שומרון ועזה.

2. האגף עדיין אינו מקיים פיקוח שוטף על השימוש בחומרי הדברה בשדה, למעט מקרים חריגים המובאים לידיעתו. פיקוח זה חיוני, מן מההיבט הבריאותי והחקלאי: יש סכנה למשתמש, לצרכן ולסביבה בשימוש בחומרים למטרות ובתנאים שאינם מומלצים, או ללא היתר של המשרד; אי שמירה על המועדים המומלצים להפסקת הטיפול, לפני הקטיף או האסיף או שחיתת בקר ועופות שניזונו מצומח שטופל בחומרי הדברה, עלול להעלות את רמת השאריות של חומרי הדברה במוצר מעבר למותר, וכך לפגוע בבריאות הציבור הצורך מוצרים אלו.

3. כאמור, האגף הכשיר לאחרונה מיישמים מורשים לשימוש בחומר טמיק וכן בקוטל העשבים "OUST". עדיין אין בארץ מיישמים מורשים לחומרי הדברה אחרים הנחשבים לרעילים ביותר, ומספר האנשים המשתמשים בהם הוא רב. מן הראוי לצמצם את מספר האנשים הבאים במגע עם חומרים אלה, שבחשיפה בלתי מבוקרת יש בהם סיכונים לבריאות.

משרד החקלאות מופקד על רישוי השימוש בחומרי הדברה, הפיקוח על שיווקם, איחסונם והשימוש בהם. בדיקת המעקב העלתה, כי משרד החקלאות תיקן חלק מהליקויים שהועלו בביקורת הקודמת בנושאים האמורים. אולם טרם תוקנו ליקויים אחרים, ובייחוד הפיקוח הנדרש על השימוש בחומרי הדברה בשדה, ואי-הגבלת מספר המשתמשים בחומרים מסוכנים במיוחד. כמו כן נדרש שהיתרים ואישורים שניתנו לפני שנים רבות ייבדקו מחדש בקצב יתר מהיר, על פי דרישות המבוססות על מידע טוקסיקולוגי מעודכן. מן הראוי, שהמשרד יפעל לתיקון הליקויים, על מנת שבצד הבטחת האינטרס של החקלאות בשימוש נרחב בחומרי הדברה, תובטח במידה הראויה גם השמירה על בריאות הציבור.

7 מיישם מורה - אדם שקיבל הכשרה ורישוי מתאימים להשתמש בחומרים רעילים במיוחד, וחייב להימצא בפיקוח רפואי מתמיד, כדי למנוע נזקים לבריאותו.